

Методичний кабінет
Дубенський професійний ліцей

Урок літератури рідного краю на тему

**«Не лишай мене, свою дитину,
забери з собою в рідний дім...»**

(Сирітська доля в творчості
письменників Рівненщини)

Підготувала: викладач української
мови і літератури
Долишня С.М.

ТЕМА: «Не лишай мене, свою дитину, забери з собою в рідний дім...» Сирітська доля в творчості письменників Рівненщини.

МЕТА: Через художнє слово поетів Рівненщини, базуючись на місцевих матеріалах, розкрити проблему дітей-сиріт, передати крик душі покинутих немовлят.

Виховувати в учнів людяність, повагу до жінки-матері, материнства, любов до дітей, зневагу й осуд до тих матерів, які відмовляються від власних дітей.

Розвивати вміння перейматися почуттями автора твору, висловлювати власні судження з приводу почутого, удосконалювати навички виразного читання та аналізу поетичних творів.

ОБЛАДНАННЯ: Портрети письменників Рівненщини: М.Тимчак, С.Праск, У.Самчук, А.Войнарович, виставка творів цих письменників, репродукції картин Рафаеля Санті «Сікстинська мадонна» і інші, ікона Божої Матері, фотознімки дітей-сиріт, фотовиставка «Не лишай мене, мамо»

ЕПІГРАФ УРОКУ: *«Нічого кращого немає, як тая мати молодая з своїм дитяточком малим...»*

Актуалізація опорних знань і вмінь учнів

ВЧИТЕЛЬ

Нашу сьогоднішню зустріч я пропоную розпочати з невеликого екскурсу у ваше недалеке минуле. Пригадайте школу, урок літератури, ви вивчаєте поему «Катерина» нашого великого Кобзаря. Дві учениці читають уривки з поеми Т.Г.Шевченка «Катерина».

Надіюсь ви пригадали долю нещасної Катерини? Знаємо: дівчина знехтувала застереженнями батьків і це призвело її до трагедії. Осміяна людьми, вигнана батьками з дому, зовсім без засобів на існування іде Катерина шукати батька свого сина.

Осміяна і вигнана, але з великою Любов'ю до дитини, до свого сина йде вона у білий світ. Не кидає немовляти, береже його, просить милостиню в чумаків, щоб було чим годувати свою кровиночку, свого рідного синочка.

... Христа ради, дайте на дорогу

Бере шага, але труситься:

Тяжко його брати...

Та навіщо

А дитина?

Вона його мати

ВЧИТЕЛЬ

Що ж змусило Катерину мерзнути в снігову заметіль, тулячись до грудей задубілими від холоду руками синочка, свою крихітку тепла і надії та шкандибали безконечною дорогою болю від села до села?

УЧЕНЬ

Надія на зустріч батька з сином. Віра в те, що її синочок буде щасливим під дужим батьківським крилом. Заради щастя сина Катерина готова терпіти будь-які страждання. Лише на грані божевілля лишає дитину, а сама гине...

ВЧИТЕЛЬ

Яка ж доля чекає хлопчика-сироту? Яка доля сьогоднішніх дітей-сиріт? Чи сирітської проблеми вже не існує?

Повідомлення теми та завдань уроку.

Відповідь на ці та інші питання пов'язані з долею дітей-сиріт, кинутих матерями, ми спробуємо дати на сьогоднішньому уроці. Ознайомимось з реальними фактами місцевого значення, поглянемо на дану проблему через призму художнього слова письменників Рівненщини. М.Тимчака, С.Праска, А.Войнарович, Уласа Самчука. Зрештою, висловимо свої міркування з приводу почутого.

Отже тема сьогоднішнього уроку: ***«Не лишай мене, свою дитину, Забери з собою в рідин її дім...» Сирітська доля в творчості письменників Рівненщини***

Сприйняття та осмислення матеріалу.

Сирітська доля, сумна і невесела. Вся в думках і мріях про батьків. Дитяча уява постійно малює портрет найдорожчої людини, яку вони не бачили у своєму житті. Маму, любу матусю... Вони чекають її щоденно: коли їдять кашу, а в мами була б смачніша, коли грають із своїми ровесниками, а мама почитала б книжку, коли лягають спати, а мама заспівала б колискову пісню, а вона все не йде. Мама дуже далеко, вірніше – її зовсім немає.

Учениця читає вірш «Не лишай мене, мамо» можна виконати пісню і сказало б немовлятко до своєї мами:

Зупинись.
Не лишай мене, тебе благаю
Над моєю долею схились.
За тобою я думками лину
і зігріюсь лиш теплом твоїм.
Не лишай мене, свою дитину.,
Забери з собою в рідний дім.

Та мовчить, бо як же йому знати
Ненавмисно квилить ротик свій
А його чужа голубить мати
В серці затамовуючи біль
Як ростимуть діти ті, що буде?
Так жорстокі часом їх серця.
Десять батьки сивіють, як всі люди,
А дитина зветься сирота.
І у мами серце не здригнеться
Зачерствіла батьківська душа
Схаменіться рідні, схаменіться,
Га хіба дитина вам чужа

Чом же не приходять мама, татко,
Показатись їм давно пора,
На руках маленьке немовлятко
Пестить обережно медсестра.

УЧИТЕЛЬ

Минають роки і віки. Змінюються умови життя людей, їх погляди, навіть цінності. Але болюча проблема сирітства залишається: народжуються нешлюбні діти, непоодинокі випадки відмови матерів від народжених ними дітей, не зменшується кількість дитячих будинків. Для прикладу скажу: дитячий будинок «Малютко», що в Рівному відкрився в 1945 році. Він зібрав під своїм дахом близько 30 сиріт війни. Заклад мав у своєму розпорядженні коня з возом, дійну корову і в штаті були годувальниці. За вигодування дітей-сиріт материнським молоком цим жінкам давали хлібні картки.

Нині у штаті дитячого будинку 250 працівників, що опікуються 130-ма дітьми. У 80-ті роки вважали, що 60 дітей це вже було забагато, то в останні роки дитбудинок перевантажений, особливо зросла кількість хворих дітей, вроджених

інвалідів.

На Україні сьогодні в дитбудинках підрастає півмільйонне вуличне поповнення, без сім'ї, родинних цінностей, пристойного майбутнього. Все це результат таких страшних пороків нашого суспільства, як пияцтво, алкоголізм, наркоманія, проституція - втрата духовних споконвічних цінностей. Про цю проблему написано багато. В нашій місцевій пресі також можна зустріти чимало статей про горе-матерів, що залишають дітей в пологових будинках, або навіть позбавляють їх життя.

Вам зустрічались такі факти?

Учні виступають з повідомленнями.

УЧЕНЬ

В одній із Рівненських газет я прочитала статтю «Деся є син», в якій говориться про те, що молода жінка залишила в Рівненському пологовому будинку хлопчика. Автор статті мав розмову з матір'ю і бабусею дитини.

- куди ж ми візьмемо цю дитину. У нас маленька кімната, ніде пройти, не те, що коляску поставити

- передається діалогом страшна дійсність. Невже забули ці бездушні люди, що колись в одній кімнаті виховувалося по 10-12 дітей і мати завжди знаходила для кожного місце.

УЧЕНИЦЯ

А я прочитала статтю «Мати утопила сина». В ній йдеться про матір Марію з Дубенського району, яка втопила в колодязі сина. Стаття називається «Мати утопила сина». Жінка мала вийти заміж за чоловіка, якого чекала з тюрми. Передчувала, що хлопчик стане перешкодою до її щастя. Запеленала дитину і вкинула в колодязь.

УЧИТЕЛЬ

А тепер я розкажу вам життєвий випадок, що трапився в 1986 році в Здолбунівському пологовому будинку. Я особисто стала свідком розмови породіллі, яка відмовляється від свого сина. Розповідь про цю подію.

УЧИТЕЛЬ

Що ж, на вашу думку, є причиною того, що ці горе- матері вчинили такий злочин?

УЧЕНЬ

Бездушність. Втрата святого почуття материнства, людяності, черствість душі. В цих жінок відсутня віра в Бога, почуття гріха.

УЧИТЕЛЬ

Погляньте, будь ласка, на ці знімки.

На дошці портрети дітей, немовлят. Їх відцуралися найрідніші. Зверніть увагу на очі. Вони ніби промовляють:

*Мої очі - печалі
зоря... Невже
щаслива будеш,
Коли мене забудеш,*

О матінко моя;

Про долю покинутих дітей написано немало художніх творів. Цієї теми не обминули й письменники нашого краю: Микола Тимчак, С. Праск, А. Войнарович, тощо. Що ви знаєте про цих письменників?

Учень виступає з коротким повідомленням про Миколу Тимчака.

УЧИТЕЛЬ

В М. Тимчака є чудова поезія «Пісня покинутого немовляти». До написання рядків цього твору, автора спонукав випадок відмови від немовляти студентки Дубенського культосвітнього училища, поет мав розмову з жінкою. Її не зворушили слова Миколи Тимчака про майбутнє дитини. А душа поета плакала, звертаючись до горе-матері словами немовляти:

Мамочко, ненько, моя матусю,

*Я ще маленьке, та маю душу.
Серце хуленько б'є кулачатком,
Як я без тебе? Як я без татка?
Я ще не вмію слова стулити;
Ані проклясти, ані простити.
Що ж ти не любиш мене ні крихти
Я ж за тобою не можу бігти.*

Звучить весь текст вірша. Чому саме так закінчується поезія М. Тимчака? Яке загальне враження справила на вас поезія? Які думки збудила? Учні дають відповідь.

УЧИТЕЛЬ

Дійсно, даний вірш - це погляд на тяжкий злочин очима немовляти, очима дитини - янгола, чистого, ніжнього, крихітного Божого створіння. Здається, немає такої людини, такої душі, до якої не міг би достукатись поет. Але серце тієї жінки залишилось байдужим. На жаль, є такі горе-матері.

Таку ж думку стверджує С. Праск у вірші «Янголятко». Кілька слів про автора.

УЧЕНЬ

Повідомлення про письменника С.Праска. Учениця читає вірш «Янголятко».

*Матусенько, Болить мені твій гріх,
Душа моя не знає спокою...
Своєю материнською рукою
Мене життя лишила..*

УЧИТЕЛЬ

Бесіда:

1. Які думки і почуття з'явилися у вас після прослуховування поезії?
2. Поміркуємо: в обох поезіях М.Тимчака і С. Праска діти янголята звертаються до матерів своїх. А чи не відчуваємо ми присутності в цих творах і батьків покинутих дітей? Чи не несуть вони теж відповідальності за долю своїх дітей?
3. Чи можемо ми називати матерями жінок, які відмовилися від немовлят? Як гадаєте, чи зможуть вони бути щасливими?

Відповіді учнів.

УЧИТЕЛЬ

Я погоджуюся з вашими думками. І для підтвердження того, що такі матері не матимуть щастя, ознайомлю Вас зі статтею «Сльози каяття», яка була надрукована в „Провінційній газеті" за 14.08.2003р.

Зачитується стаття.

Так, плакала Ольга гіркими сльозами каяття, але, як бачите, було вже пізно. Інша стала її синові мамою, інша відчула щастя материнства. В одній із статей на цю болючу тему написано: «Коли людина втрачає віру в Бога, коли втрачає віру в святість на Землі, коли не боїться гріха, тоді відступає від неї Ангел-Хранитель. Тоді втрачає жінка материнське почуття і з'являються діти-сироти».

Учениця читає вірш А. Войнаровича «Сирітство»

*Голосило сирітство,
колосочки, мов гроші лічило..
І розтирало по зернятку,
та, щоб ті крихти додому.
І місило хліби, з вогню і біди почорнілі
І ділило на всіх, на щастя водило по колу.
І голосило сирітство в бідових
голівках дитячих.
Розтиналися груди від зойків у мокру подушку.*

*І гриміли громи
стражденно і так відчайдушно,
Що здавалося світові
січні поранені плачуть.*

* * *

*Прочитиме сирітство з баньками
сивими крадеться.
Назбира дітлахів і розмову пекучу веде
І питає дівча, у солоні стискаючи серце.
Чи жива її мама чи скоро за нею прийде?
І вихлипує хлопчик:
їм снилися татові руки...
Так вони піднімали його
за далекі зірки
голосить сирітство,
голосить воно від розпусти,
Що не вмерло воно, ще тоді, в
повоєнні роки.*

УЧИТЕЛЬ

Ви прослухали вірш нашої землячки Анни Войнарович. Як і попередні поезії, що звучали на уроці. Він пройнятий скорботою сирітської долі. До речі сама письменниця на собі відчула гіркоту сирітства, тому рядки вірша звучать так переконливо.

УЧИТЕЛЬ

Зверніть увагу на репродукції картин Рафаель Санті «Сікстинська мадонна», «Мадонна і Констабіля», «Мадонна в зелені», «Мадонна Альба». Наскільки правдиво сказав Т. Шевченко: „нічого кращого немає, як тая мати молодая з своїм дитяточком малим”.

І навічно з такою матір'ю Бог, і доля щаслива, і віра, і добро і надія. Бо призначення матері - народити здорову дитину, леліяти її, виростити, дати своїй дитині високу щасливу долю. Бо як казав О. Довженко словами свого героя в «Повісті полум'янутих літ», що і вовчиця народжує дітей, а завдання жінки-матері полягає в тому, щоб виховати своїх дітей не вовками, а справжніми людьми. Я вірю, дорогі мої дівчата, що ви станете в майбутньому турботливими матусями, а ви хлопці - чудовими батьками своїх дітей.

Звучить пісня «Виростеш ти, сину».

IV Завдання додому.

I Написати твір-мініатюру на одну із тем.

1. «Нічого кращого немає, як тая мати молодая з своїм дитяточком малим. ...»
2. «Чи матиме щастя жінка, що залишила немовля?»
3. «Як я бачу вирішення проблеми сирітства?»

II Вивчити на пам'ять один із віршів (за бажанням).

Дім пологовий.
Ніч і крик дитини —
Болить присохлий вузлик пуповини
І нудить смак чужого молока.
Сирітська доля — в мокрих пелюшках.

Покинуте, залишене, забуте
Зове, кричить — аж зимним зорям чути.
Біжить із породіль котра-небудь
І тулить його плач собі під груди.
Вколисуючи горенько дитяче,
Сосок у губенятках біло плаче,
Всежалісну являючи любов...

Зрадливице, а хто ж тебе знайшов
У ніч оцю встосоте, а чи вперше?
Хто ловить жменями твої набряклі перса?
Йому по хтивих бризкають руках
Перегорілі краплі молока.

ПІСНЯ ПОКИНУТОГО НЕМОВЛЯТИ

Мамочко, ненько, моя матусю,
Я ще маленьке, та маю душу.
Серце хутенько б'є кулачатком.
Як я — без тебе? Як я — без татка?

Я ще не вмію слова стулити —
Ані проклясти, ані простити.
Що ж ти не любиш мене ні крихти? ^s
Я ж за тобою не можу бігти.
Я твоя рання самотня пташка.
Крильця з пелюшок вирвати тяжко.
Аби розбити своє нещастя,
Я ще не вмію з гніздечка впасти.

Станеш фатоньку білу вдягати —

Я пташенятком влечу до хати.

Буду світити пам'яті свічку

У твою чорну шлюбную нічку.

А як заснете під рушниками,

Я потихеньку ляжу між вами —

І твоє серце хапну у жменьку —

Мучся, матусю, мучся, рідненька!

Не відречешся кривного болю.

Я ж тобі, мамцю, витопчу долю:

Ніжками тупці, ніжками тупці

І — простягаю

до тебе руці.

